

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2024.15.337-349>

УДК: 340.152 (477: 070)

© Марія Павлюх¹

ОПОЗИЦІЙНА РИТОРИКА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ МОЛДОВИ (березень-квітень 2023)

Стаття присвячена проблемі вивчення молдовського інформаційного простору та провідних медіа, а також наративів російської пропаганди, які поширюються через засоби масової комунікації та нові медіа (телеграм-канали) молдовськими пропагандистами. Огляд та аналіз статей провідних каналів Молдови має на меті виокремити тональність риторики та головні наративи, які поширюють різні політичні сили, а також пропаганду російських пропагандистів у віртуальному просторі проросійських медіа щодо українців, України та російсько-української війни.

337

Мета статті – дослідити та виокремити тематичні площини провідних молдовських медіа, дослідити риторичну і тональність матеріалів статей. Методика дослідження: у статті використаний комплекс загальних і спеціальних методів: метод концептуального аналізу у визначенні окремих наративів, які присутні у статтях молдовських пропагандивних телеграм-каналів; компаративний аналіз у виокремленні наративів, які поширює молдовські та російські пропагандисти щодо образу українців, України та російсько-української війни серед пересічних громадян Молдови, а також синтез у виокремленні тематичних моделей молдовського інформаційного простору. Перекручування фактів, надмірна емоційність, засудження усього українського у проросійських молдовських медіа вивчені авторкою у науковій статті.

Результати і висновки. Загальна характеристика інформаційного простору Молдови торкається, важливих для держави, тематичних площин: безпекове становище Молдови, офіційна мова, зовнішня

¹ Кандидат наук із соціальних комунікацій, старший викладач кафедри міжнародної інформації Національного університету «Львівська політехніка», E-mail: maria.v.pavliukh@lpnu.ua; <https://orcid.org/0000-0001-5502-8367>.

і внутрішня політики, влада vs опозиція, економіка держави, пільги для населення і соціальний захист, російсько-українська війна, регіон Придністров'я.

Телеграм-канали Молдови, які мають проросійську спрямованість поширювали відверту брехню про українців та російсько-українську війну. У статтях та повідомленнях цих телеграм-каналів наявні нарративи, які мають негативний пропагандивний характер і створюють негативний образ України та українців у свідомості читачів каналу. Маніпулятивні матеріали про Україну, українців, ЗСУ, українських воїнів, українських політиків цих телеграм-каналів мають негативні образи, що підсвідомо діють на пересічних підписників цього каналу.

Ключові слова: інформаційний простір, маніпуляції, брехня, нарративи, пропаганда, зомбування свідомості, психологічні операції.

Opposition Rhetoric in the Information Space of Moldova

(March-April 2023)

338

— The article is devoted to the problem of studying the Moldovan information space and leading media, as well as narratives of Russian propaganda, which are spread through mass communication and new media (telegram channels) by Moldovan propagandists. The review and analysis of the articles of the leading channels of Moldova aims to distinguish the tone of rhetoric and the main narratives spread by various political forces, as well as the propaganda of Russian propagandists in the virtual space of pro-Russian media regarding Ukrainians, Ukraine and the Russian-Ukrainian war.

The purpose of the article is to investigate and distinguish the thematic areas of the leading Moldovan media, to investigate the rhetoric and tone of the materials of the articles.

Research methodology: the article uses a set of general and special methods: the method of conceptual analysis in determining individual narratives that are present in the articles of Moldovan propaganda telegram channels; a comparative analysis in identifying the narratives spread by Moldovan and Russian propagandists regarding the image of Ukrainians, Ukraine and the Russian-Ukrainian war among ordinary citizens of Moldova, as well as a synthesis in identifying thematic models of the Moldovan information space. Distortion of facts, excessive emotionality, condemnation of everything Ukrainian in the pro-Russian Moldovan media are studied by the author in a scientific article.

Results and conclusions. The general characteristics of the information space of Moldova touch on thematic areas important for the state: the security situation of Moldova, the official language, foreign and domestic policies, the government vs. the opposition, the economy of the state, benefits for the population and social protection, the Russian-Ukrainian war, the Transnistrian region.

Telegram channels of Moldova, which have a Russian orientation, spread outright lies about Ukrainians and the Russian-Ukrainian war. The articles and messages of these telegram channels contain narratives that have a negative propaganda character and create a negative image of Ukraine and Ukrainians in the minds of the channel's readers. The manipulative materials about Ukraine, Ukrainians, the Armed Forces, Ukrainian soldiers, and Ukrainian politicians of these telegram channels have negative images that subconsciously affect the average subscribers of this channel.

Keywords: *information space, manipulation, lies, narratives, propaganda, zombification of consciousness, psychological operations.*

Постановка наукової проблеми. Інформаційний простір Молдови представлений каналами і медіа, які поширюють різноманітні політичні ідеї, пропаганду та наративи. Серед 30-ти популярних телеканалів, більша частина публікує контент на румунській та російській мовах. У першій десятці популярних телеграм-каналів – канали із Придністров'я. Великою популярністю користуються: «Prima Sursă»; «Придністровець», «GALBEN (Dorin Galben)», ТСВ «Придністров'я», «Sputnik Moldova», НП «Придністров'я», «Unimedia», «Point», «Nokta», «Dumitrucrici.com», «Ungureanu». Проаналізовано контент 12-ти популярних медіа Молдови. Відстеження та вивчення матеріалів пропагандивних каналів у нових медіа Молдови важливе з точки зору національної безпеки України, соціальних комунікацій та інформаційної гігієни. Важливо вивчити негативну риторичку молдовських пропагандистів, методи подачі інформації у їхніх пропагандивних медіа на прикладі аналізу публікацій телеграм-каналу «Придністровець» задля вироблення навичок аналітичного і критичного мислення у відсіюванні брехливої чи маніпулятивної інформації, яка спотворює реальність, а також вивчити тематичні площини провідних медіа.

Метою цієї статті є проаналізувати матеріали провідних телеграм-каналів та медіа Молдови, щоб вивчити тематичні площини інформаційного простору Молдови.

Об'єктом дослідження є телеграм-канали та медіа Молдови.

Предметом дослідження є проблематика, тематика, контент провідних медіа Молдови; характеристика тематичних площин медіа; наративи російської пропаганди, які містяться у статтях та повідомленнях проросійських телеграм-каналів Молдови.

Методика дослідження. У статті використано комплекс базових методів: синтез та аналіз; дефініціювання; компаративний аналіз наративів молдовських пропагандистів та ін.

Аналіз останніх досліджень. Про пропаганду, маніпуляції в інформаційному просторі та гібридну російсько-українську війну написано чимало. У статті використано досвід таких вчених та їхніх праць: А. Близнюка «Гібридна війна XXI століття. пропаганда як основна складова у політичних, соціальних та етнічних протистояннях»; М. Діденка «Інформаційно-психологічний вплив на людей під час війни»; Г. Дубровинського, А. Ділай «Особливості взаємодії масової комунікації та психологічного впливу», Б. Кобільника, А. Гізуна «Роль інформаційно-психологічних впливів у інформаційній війні».

340

— **Виклад основного матеріалу.** У молдовському інформаційному просторі маємо велику кількість нових медіа, які поширюють наративи серед своїх читачів – пересічних громадян, формуючи своєрідне відчуття політичної дійсності та ставлення до цієї дійсності. Головними тематичними площинами є такі: *безпека, офіційна мова, зовнішня і внутрішня політики, влада та опозиція, економіка держави, соціальний захист, російсько-українська війна, Придністров'я (курсив – наш).*

Іншого характеру у своїх публікаціях притримуються опозиційні канали: «Придністровець» та «Sputnik Moldova» («Супутник Молдова»). На сторінках цих каналів присутня надмірна емоційність, сарказм та політична іронія, висміювання влади і чиновників, скандальні заяви опозиційних лідерів: Ігоря Додона, Ірини Влах та Марини Таубер.

Канал «Супутник Молдови» (кількість підписників – 27678) більш поміркований у своїх публікаціях, аніж канал «Придністровець». Риторика каналу лежить у кількох тематичних площинах: безпека держави; мовний закон; диктатура влади; критика руху уніоністів; економічне становище Молдови; зовнішня і внутрішня політика держави. Частота публікацій – до 10-15-ти на день. Канал, окрім офіційних новин містить інтерв'ю з опозиційними політиками та коментарі

експертів. Характер матеріалів – приховано пропагандивний та про-російський (Suputnyk Moldovy).

Рисунок 1

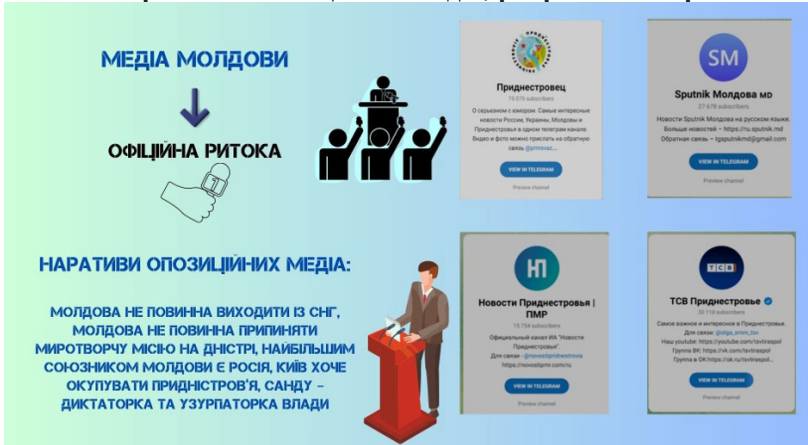
Тематичні площини молдовського інформаційного простору;
розробка автора

341

Наративи опозиційних медіа; розробка автора

У тематичному полі цього каналу: обговорення синтагми «молдовська мова», диктатури Маї Санду, критика уряду за ціни на пальне, критика влади за симпатію до руху уніоністів, негативні матеріали про припинення миротворчої місії у Придністров'ї, звинувачення президентки і українського президента у військовій провокації та окупації Придністров'я. Канал не поширює відкрито наративи російської пропаганди, проте у багатьох матеріалах присутні численні симпатії до Росії, про що свідчать численні інтерв'ю з проросійськими політиками, зокрема з колишнім президентом та опозиціонером Ігором Додоном, Мариною Таубер та Іриною Влах, які мають яскраво виражені комуністичні/соціалістичні політичні переконання. На шпальтах цього каналу знаходимо заяви Партії розвитку і консолідації Молдови, «Рух за народ», Партії Ілана Шора, які є відверто проросійськими. Головні наративи, які поширюються завдяки каналу такі: Молдова не повинна виходити із СНГ, Молдова не повинна припинити миротворчу місію на Дністрі, найбільшим союзником Молдови є Росія, Київ хоче окупувати Придністров'я, Санду – диктаторка та узурпаторка влади.

Канал «Придністровець» є відверто пропагандивним каналом, який просуває ідеї Кремля щодо Молдови та її політичного і стратегічного майбутнього. Автори публікацій ретельно відстежують події, які відбуваються у світі, критикуючи усі антиросійські виступи. На багатьох сторінках, логотипом каналу є рашистська свастика. Харак-

тер публікацій цього каналу – зневажливий тон щодо офіційної влади Молдови. Тематичне поле цього медіа: зернова угода та роль Росії, внутрішня та зовнішня політика держави, критика чинної влади і євроінтеграційного руху, мовний закон, російсько-українська війна. Нерідко медіа поширюють відверті фейки та інформаційні вкиди, зокрема відео залякування українськими військовими російськомовної матері з дитиною на дорозі, яке є змонтоване та сфальшоване. На відміну від «Спутника Молдови», цей канал має відвертий російсько-центризм (Prydnistrovets):

Рисунок 3

343

Популярні проблеми: мовне питання, заяви Медведєва «Україна – частина Росії», відвертий сарказм та іронія над президентом України, звеличування Росії та Путіна. Канал поширює такі наративи: Молдова не має майбутнього в Європі, а тільки з Росією; Путін – не злочинець, а велика людина; Росія рятує світ від голоду і нестачі зерна, українські військові стягують техніку на кордон; українці обстрілюють власні території, Молдова без російського газу не виживе.

Канали ТСВ «Придністров'я», НП «Придністров'я» є опозиційними, проте, на відмінну від попередніх медіа, вони зосереджені на регіональних новинах, а не загальнонаціональних. Головна тематика каналів: внутрішня та зовнішня політики республіки Придністров'я, російсько-придністровські стосунки, обговорення формату миротворчої місії на Дністрі, бюджет республіки, соціальні пільги і виплати, ціни на енергоносії, українські біженці. Нерідко у матеріалах журналістів присутня критика президента Вадима Красносельсько-

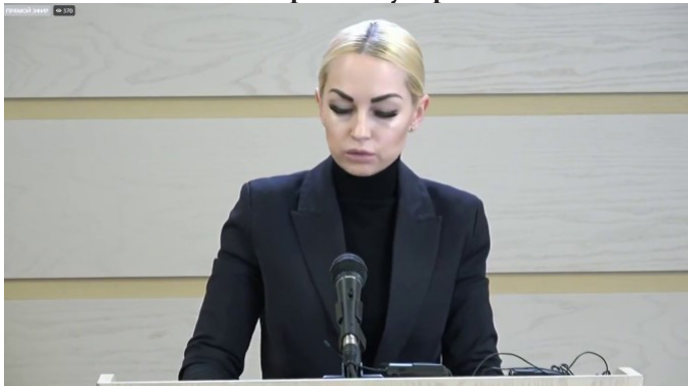
го та звинувачення у корупції придністровських чиновників. Головні наративи цих медіа: Придністров'я – самостійна держава, Молдова хоче окупувати Придністров'я, Мая Санду – натівська шпигунка і ворог, щирий друг Молдови – Росія.

У Республіці Молдова активно діють опозиційні партії, які критикують чинну главу держави та її партію. Серед головних опонентів Маї Санду, провладної партії «Дія і Солідарність» є проросійська партія «Шор» олігарха Ілана Шора, яку очолює Марина Таубер; блок ПСРМ – Партія соціалістів республіки Молдова, яку очолює колишній проросійський президент Ігор Додон та чинний башкан Гагаузії Ірина Влах, яка також належить до соціалістичної партії і є проросійським політиком. Головними напрямками опозиційної риторики є: зовнішня політика Молдови та її стратегічних напрямів; енергетична політика; культурна політика та історичне минуле Молдови.

344 — Опозиційні політики, зокрема партія «Шор», яку сьогодні називають «прихованою п'ятою колоною» виступає проти диктатури Маї Санду, звинувачуючи чинну президентку у провокаціях на Придністров'ї, а також у корупції її президентського утримання із бюджетних коштів. Зокрема, Марина Таубер відверто виступила із заявою від 29 січня 2023 року про знуцання влади Маї Санду над пенсіонерами, які не отримали індексацію до пенсії (Заява Марини Таубер).

Рисунок 4

Марина Таубер

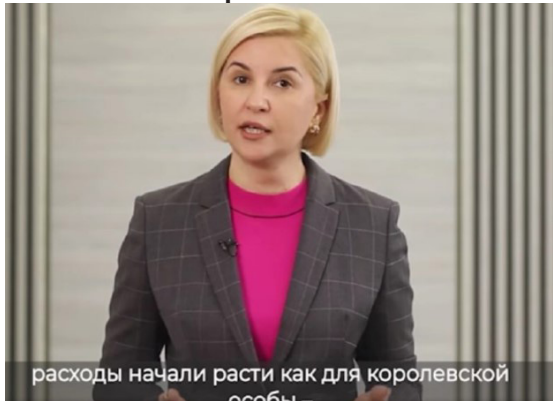
Згодом, Марина Таубер звинуватила президентку у провокаціях, які готує влада на Дністрі після Великодня 2023 року та організувала проплачений мітинг за звільнення президентки, який відбувся у лю-

тому цього року. Вона розкритикувала спецоперацію «Блонда», яку проводять спецслужби національної безпеки Молдови проти неї.

Опозиційний політик Ірина Влах, яка є башканом Гагаузії звинуватила президентку у розкраданні держбюджетних коштів (Влах), проте офіційна влада спростувала цю інформацію.

Рисунок 5

Ірина Влах

345

Активним опозиційником чинної влади є колишній президент Молдови, глава соціалістичної партії Ігор Додон, який вважає, що Мая Санду та провладна партія узурпували владу і знищують свободу слова в країні через закриття опозиційних каналів (Додон). Сьогодні колишній глава держави знаходиться під домашнім арештом через підроблений документ про лікування від ковіду його сина за кордоном.

Рисунок 6

Ігор Додон

Опозиційними партіями виступають: «Коаліція за єдність і процвітання», «Рух за народ». Головними тезами опозиційно риторики є: критика проєвропейської інтеграційної політики Маї Санду; критика мовного закону; вихід Молдови з СНГ, заперечення руху уніоністів; закриття проросійських пропагандивних каналів; критику за відмову від російського газу; сепаратистський закон.

Опозиційні політики та опозиційні канали просувають наративи російської пропаганди, намагаючись звинуватити чинну владу в узурпації, диктатурі та відмові від історичного минулого молдавської радянської республіки. Зокрема, активним опозиційним пропагандистом виступає телеграм-канал «Придністровець», який поширює наративи московської пропаганди та проросійського вектору зовнішньої політики Молдови. Канал має відверто проросійський контент, де розміщує виступи російських політиків: В. Путіна, С. Лаврова, Д. Медведева. На каналі виступають проросійські молдовські політики і політологи, які критикують владу за мовний закон, зокрема за повернення румунській мові статус державної; вихід із СНГ, який обернеться економічною кризою для країни; сепаратистський закон, який змушує російських військовослужбовців покинути окуповане Придністров'я; мітинги уніоністів, яких називають злиттям Молдови із румунськими циганами; закриття каналів як цензуру в онлайн-просторі.

346

—

Канал «Придністровець» веде гібридну інформаційну війну. У гібридній війні важливе значення відіграють емоції та інформаційно-психологічний вплив: «Інформаційно-психологічний вплив може проявитися не відразу, а через певний час. На цьому базується концепція ЕВО. «Суть концепції ЕВО полягає у такій послідовності, як: «механізм», «дія» та «ефект». Найменш захищеними від цього є інформаційно-психологічні елементи суспільства конкретної країни, які піддаються інформаційній агресії» (Гібридна війна).

М. Діденко (Діденко) у своїй роботі «Інформаційно-психологічний вплив на людей під час війни» визначив такі алгоритми впливу через навіювання: логіка переконання має бути доступна для об'єкта впливу; здійснювати переконання потрібно, опираючись на факти, які є відомими об'єкту впливу; переконуюча інформація має містити узагальнюючі пропозиції; тези, які подаються для переконання, мають бути логічними та беззаперечними; факти, які подані для переконання мають бути емоційно забарвленими.

Під час війни важливе значення відіграє пропаганда як «вид соціальної діяльності, пов'язаний із переконанням населення в істинності чи хибності певної ідеї, думки, концепції чи принципу. Масова комунікація дуже важлива для пропаганди, оскільки вона дозволяє пропагандистам досягати своїх цілей найбільш ефективним способом» (Близнюк). Завдання пропаганди полягає у постійному насиченні фактичних повідомлень негативними чи позитивними сенсами. Насправді вона завжди працює не над фактами та подіями, а над їхньою інтерпретацією чи переосмисленням, що легко перетворює негативні явища на позитивні й навпаки (Кобільник; Гізун).

На опозиційних проросійських каналах чимало уваги приділяється образу України, українців та російсько-української війни як сучасних нацистів, бандерівців та диктаторської зарази. Зокрема, український президент названий американською маріонеткою, українців називають: «свинохохли», «салорейха» («Свинохохли», «салорейха»).

Рисунок 7 ³⁴⁷

Образ українського та російського президентів на каналі «Придністровець»

У телеграм-каналі «Придністровець» нерідко розміщені провокативні матеріали про воєнні злочини ЗСУ та звинувачення української влади у дестабілізації ситуації у Молдові.

Головний напрям опозиційної риторики – проросійський, який проголошує, що місце Молдови поряд з Росією, а не з європейськими державами.

Висновки. Отож, опозиційна риторика в інформаційному просторі Молдови представлена багатьма медіа та каналами. Спільними і загальними рисами опозиційної риторики є їхня проросійська спрямованість (в багатьох публікаціях постійно відчуваємо тиск і «руку Москви»). Також, промосковські видання постійно критикують дії чинної влади, зокрема про європейську політику президентки Маї Санду. Особливої гостроти набувають матеріали про російсько-українську війну, оскільки серед читачів цього контенту є українці Придністров'я та переселенці. Головною рисою багатьох статей – критика євроінтеграційних процесів Молдови та поширення наративів російської пропаганди.

348

Джерела та література:

1. Близнюк, А. «Гібридна війна XXI століття. пропаганда як основна складова у політичних, соціальних та етнічних протистояннях». Інтермарум. URL: <http://intermarum.zu.edu.ua/article/view/90593/86502>.
2. Гібридна війна у сучасному світі. Що про неї повинен знати журналіст і редактор? DSpace. URL: <https://enquir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/25597/Kulias%2012-27.pdf?sequence=1>.
3. Діденко, М. Інформаційно-психологічний вплив на людей під час війни. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12102>.
4. Додон, Ігор. Знищення свободи слова в країні. <https://t.me/rusputnikmd/42176>.
5. Заява Марини Таубер. URL: <https://t.me/dmoldova/6891>.
6. Ірина Влах звинувачує Майю Санду. URL: <https://t.me/dmoldova/6891>.
7. Кобільник, Б.; Гізун, А. Роль інформаційно-психологічних впливів у інформаційній війні. CORE. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84825493.pdf>

8. Придністровець. URL: <https://t.me/rusputnikmd>.
9. «Свинохоли», «сало рейха». URL: <https://t.me/pridnestrovec/37905>.
10. Супутник Молдови. URL: <https://t.me/rusputnikmd>.

References:

1. Blyzniuk, A. Hibrydna viina XXI stolittia. Propahanda yak osnovna skladova u politychnykh, sotsialnykh ta etnichnykh protystoianniakh. Intermarum. URL: <http://intermarum.zu.edu.ua/article/view/90593/86502>. (in Ukraine).
2. Didenko, M. Informatsiino-psykholohichniy vplyv na liudei pid chas viiny. Visnyk studentskoho naukovoho tovarystva DonNU imeni Vasyliia Stusa. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12102>. (in Ukraine).
3. Dodon, Ihor. Znyshchennia svobody slova v kraini. <https://t.me/rusputnikmd/42176>. (in Ukraine).
4. Hibrydna viina u suchasnomu sviti. Shcho pro nei povynen znaty zhurnalist i redaktor? DSpace. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/25597/Kulias%2012-27.pdf?sequence=1>. (in Ukraine).
5. Iryna Vlach zvyuvachuie Maiiu Sandu. URL: <https://t.me/dmoldova/6891>. (in Ukraine).
6. Kobilnyk, B.; Hizun A. Rol informatsiino-psykholohichnykh vplyviv u informatsiinii viini. CORE. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84825493.pdf> (in Ukraine).
7. Prydnistrovets. URL: <https://t.me/rusputnikmd>. (in Ukraine).
8. Suputnyk Moldovy. URL: <https://t.me/rusputnikmd> (in Ukraine).
9. «Svynokhokhly», «salo reikha». URL: <https://t.me/pridnestrovec/37905>. (in Ukraine).
10. Zaiava Maryny Tauber. URL: <https://t.me/dmoldova/6891>. (in Ukraine).